

BIBLIOTEKA

Państwowy Instytut Szkoły Pedagogicznej

w GDAŃSKU

B I U L E T Y N

INSTYTUTU BIBLIOGRAFICZNEGO

W A R S Z A W A

1 9 5 0

T. III ————— Nr 1

Wydawnictwo niniejsze stanowi ciąg dalszy
„Biuletynu Państwowego Instytutu Książki”. T. I — II: 1947 — 1949

POLSKA SŁUŻBA BIBLIOGRAFICZNO-DOKUMENTACYJNA

1. Potrzeba organizacji bibliografii. 2. Centrala bibliograficzna. 3. Bibliografia ogólnopolska. 4. Bibliografia społeczna. 5. Sieć bibliograficzno-dokumentacyjna. 6. Dokumentacja zagadnień książki. 7. Poradnictwo bibliograficzne. 8. Planowanie i kadry. 9. Organizacja Instytutu Bibliograficznego.

1. Potrzeba organizacji bibliografii

Dzieje bibliografii w Polsce wykazują w ciągu ostatnich stu lat liczne i doniosłe osiągnięcia poszczególnych jednostek i instytucyj z pomnikową „Bibliografią” Estreichera na czele. Były to w ówczesnych warunkach ekonomicznych i społecznych wyniki dużego trudu. A prace bibliograficzne w ogóle nie zaliczają się do łatwych. Skrzętnie dobieranie dzieł, utworów i ich fragmentów z ogólnej masy piśmiennictwa, krytyczna ocena zebranego materiału, poznanie treści każdego druku, precyzyjny opis oddzielnych jednostek, wprowadzenie ich w logicznie pomyślany układ spisu bibliograficznego, publikacja tego spisu z wielokrotnymi i dokładnymi korektami — oto poszczególne działania bibliograficzne, składające się w całości na

pracę żmudną, rozległą i długotrwałą. Wykonanie jednego wielotomowego spisu przekracza nieraz okres życia człowieka. Rozpoczęte w oznaczonej dziedzinie wydawnictwo bibliograficzne wymaga z reguły kontynuacji. Zbieranie dokumentów w szerszym zasięgu nie odbywa się bez współpracowników. Przedsięwzięciom bibliograficznym trzeba zapewnić ciągłość, opiekę i fundusze. Należą one wyraźnie do działań z e s p o ł o w y c h. Praca w zespole polega zaś na organizacji.

Rozumiano to w Polsce od dawna. Głosy o potrzebie organizacji bibliografii odezwały się w Warszawie w okresie pierwszego porywu wolności po roku 1905, a ponownie — na szerszym terenie i z większą siłą (L. Bernacki, St. Wierczyński) — wystąpiły w czasie pierwszej wojny światowej, podsycane nadzieją odzyskania niepodległości państwowej. W okresie międzywojennym postulaty te, ogłaszane w publicystyce naukowej i rozbrzmiewające w dyskusjach zjazdów bibliotekarskich, doprowadziły do ułożenia i uzasadnienia programu polskich prac bibliograficznych i wywołały częściową jego realizację w zarządzeniach urzędowych. Całość zagadnień bibliograficznych nie doznała jednak w tym okresie ze strony Państwa zasadniczo nowego, opiekuńczego, ujęcia, którego wyrazem byłoby m. inn. ustalenie obowiązującego planu działań. Poza urzędową rejestracją wydawnictw — inne dzieła bibliograficzne rozwijały się nadal pomysłem i trudem poszczególnych osób lub instytucyj społecznych.

Dzisiejsze życie Polski Ludowej postawiło potrzebę organizacji bibliografii w zupełnie nowym świetle. Po pierwsze — nieporównanie szerszy zasięg książki oraz upowszechnianie czytelnictwa, po drugie — dążność do ścisłego powiązania nauki z życiem, do rozwiązywania bieżących zadań państwowych, gospodarczych i społecznych na podstawach naukowych — zbiegają się we wspólnym postulatcie pogłębienia i udoskonalenia roli książki. Warunkiem tego jest zaś rozwój i sprawność bibliografii. Zyskuje więc ona — z n a c z e n i e p u b l i c z n e, nabiera wagi państwowej. Szerzy się świadomość, iż bibliografia jest w planach ogólnopaństwowych narzędziem niezbędnym i dlatego powinna przy poparciu najwyższych

czynników uzyskać prawidłową organizację. Należy przeto osiągnąć porozumienie wszystkich instytucji uprawiających bibliografię; związać ich zamierzenia i poczynania w działalność zespołową; ustalić plan agend i ich podział pomiędzy różne placówki; obmyśleć środki najsprawniejszego spełnienia postawionych celów. Jednym słowem: w miejsce oddzielnych przedsięwzięć trzeba stworzyć polską służbę bibliograficzną, działającą w ogólnokrajowej sieci ośrodków.

2. Centrala bibliograficzna

Organizacja sieci placówek bibliograficznych, służących różnym treściowo dziedzinom życia i nauki, wiąże się nieodłącznie z istnieniem — centrali bibliograficznej. Celem jej jest rejestracja i koordynacja działań wszystkich zakładów specjalnych. Nadto ma ona drugie zadanie: wykonuje sama, bezpośrednio, prace bibliograficzne ogólne, jej tylko właściwe.

Taka placówka centralna w postaci Instytutu Bibliograficznego była przedmiotem dążeń Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Warszawie jeszcze w roku 1908. Kielkować zaczęła praca faktyczna na tym odcinku w r. 1920 przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (St. Demby). W roku 1928 powstała w Warszawie Biblioteka Narodowa, a przy niej Instytut Bibliograficzny, zajęty w latach przedwojennych przeważnie bibliografią ogólną. Po drugiej wojnie światowej działał w ciągu trzech lat (1946—1949) Państwowy Instytut Książki w Łodzi, który w zakresie bibliografii urządził warsztat pracy badawczej i poczynił kroki (ankiety, spis) nawiązujące współpracę dokumentacyjnych ośrodków specjalnych w całym kraju. Po przejęciu tego Instytutu przez Bibliotekę Narodową syntetyzują się od roku 1950 oba kierunki działalności w przekształconym i rozbudowanym Instytucie Bibliograficznym przy tej centralnej i naczelnej Bibliotece państwowej. Jemu przypada zatem — z natury rzeczy — rola centralna w ustroju polskiej służby bibliograficzno-dokumentacyjnej.

3. Bibliografia ogólnopolska

Bezpośrednim i zdawna uznanym obowiązkiem Instytutu Bibliograficznego jest prowadzenie polskiej bibliografii narodowej — w oparciu o rozległe, a w obrębie krajowej produkcji współczesnej kompletne zbiory Biblioteki Narodowej. Należą tu następujące prace:

1) Bibliografia bieżąca wydawnictw samopistnych (książek i czasopism jako całości). Wychodzi ona od r. 1928 pod tyt. „Urzędowy Wykaz Druków wydanych w Rzeczypospolitej Polskiej“, od r. 1946 — „Przewodnik Bibliograficzny“. Podstawą tej urzędowej rejestracji jest nadsyłany przez drukarnie egzemplarz obowiązkowy, a ten moment organizacyjny, ułatwiający kompletność wykazu, sprawił, iż zastąpiła ona publikowane dawniej roczniki bibliografii nieurzędowej. Normalnie — poza okresem próbnym i powojennym — pojawia się „Przewodnik Bibliograficzny“ jako tygodnik — ze stosownymi indeksami rocznymi. Służy on także bibliotekom dla kontroli ich przybytków, opisy zaś jego, wycinane i naklejane na karty, zastępują tam w sposób bardzo oszczędny katalogowanie książek, które by się powtarzać musiały w każdej z bibliotek. W rozwoju redakcyjnym „Przewodnik“ dąży do uproszczenia strony formalnej opisu, uwaga pada zaś na treść wydawnictw: zamiast dawnego indeksu klasowego wprowadzono do samej bibliografii układ działowy, każdą pozycję opatruje się znakiem klasyfikacji dziesiętnej, w próbach jest również dopisywanie tematów przedmiotowych — zgodnie z wykonywanym indeksem tego typu.

Dopełnieniem pracy nad „Przewodnikiem Bibliograficznym“ są wykazy poloników zagranicznych (druki polskie lub Polski dotyczące), tłumaczeń (udział w międzynarodowym wydawnictwie „Index Translationum“), statystyka druków krajowych, a wreszcie w porozumieniu ze Związkiem Bibliotekarzy i Domem Książki zamierza się opracowywać centralnie drukowane karty katalogowe z gotowym opisem, aby je dołączać do książek bibliotecznych — w charakterze maksymalnego usprawnienia.

2) Bibliografia retrospektywna wydawnictw samoistnych. Pod popularnym hasłem „kontynuacja Estreichera“ rozwijały się od dawna rozważania na temat polskiej bibliografii ogólnej XX wieku. Praca nad okresem 1901—1925 prowadzona przez Warszawskie Towarzystwo Naukowe (pod redakcją J. Muszkowskiego) — prawie gotowa — uległa zniszczeniu wojennemu. Instytut Bibliograficzny podjął przeto teraz łączne opracowanie całego półwiecza 1901—1950. Ogromne to dzieło obejmie do 300.000 pozycji. Zaczęto od porządkowania odnalezionych fragmentarycznych materiałów, a już jest potrzebne duże grono pracowników do uchwycenia oddzielnych odcinków produkcji polskiej krajowej i zagranicznej, zwłaszcza, że opis wydawnictw nie ograniczy się do tytułatury książek, lecz sięgnie również do ich treści.

Bibliografia retrospektywna ma również w pamięci postulat nowego opracowania wieku XIX oraz XVI, a nadto potrzebne jest zdanie sobie sprawy z rzeczowej zawartości czyli klasyfikacja całego dawniejszego polskiego dorobku kulturalnego.

3) Bibliografia zawartości czasopism. Rejestracja bibliograficzna nie może się ograniczać do wydawnictw jako całych jednostek, musi wnikać w ich zawartość. Dotyczy to przede wszystkim artykułów w czasopismach. Aby spełnić powtarzane często żądania, przystąpił Instytut Bibliograficzny w r. 1947 do opracowywania bieżącej „Bibliografii Zawartości Czasopism“ polskich ze wszystkich dziedzin piśmiennictwa. Stanowi ona naturalne dopełnienie „Przewodnika Bibliograficznego“ (który ujawnia rozprawy zbiorowych dzieł zwartych): obydwie te spisy razem wzięte dają dopiero obraz ogółu piśmiennictwa polskiego. „Bibliografia Zawartości Czasopism“ wychodzi (na powielaczu) za czas od 1 lipca 1947 tomami półrocznymi w układzie działowym z indeksami. Na ukończeniu jest 2. półrocze 1948, ogarniające 265 tytułów czasopism.

Praca ta, bardzo rozległa, wykonywana niewystarczającymi siłami, obchodzi żywo ośrodki bibliografii dziedzin specjalnych i im przede wszystkim pragnie służyć. Kardynalnym postulatem ekonomii pracy jest bo-

wiem jednokrotne centralne przeglądanie czasopism i uwolnienie poszczególnych placówek od powtarzania tej czynności, tzn. od osobnego poszukiwania przynależnych materiałów w całym zasobie periodyków. Nasza bibliografia przyniesie im gotowe wiadomości do dalszej szczegółowszej analizy, o ile tylko spełni warunek aktualności. W tym celu Instytut Bibl. pragnie co rychlej ogłaszać ją jako miesięcznik. Drukowanie przez redakcje czasopism „wkładek bibliograficznych“, tj. kartek z opisami artykułów każdego zeszytu, stanowiłoby dalsze jeszcze usprawnienie pracy nad bibliografiami specjalnymi.

Ostatecznego uregulowania czeka sprawa retrospektywnej bibliografii zawartości czasopism polskich. Uwzględnić trzeba, co poszczególne dziedziny w tym zakresie już wykonały (np. gotowe bibliografie literackie), i rozważyć, które partie piśmiennictwa artykułowego ze względu na treść zasługują na opracowanie. Wstępem do tych robót będzie całkowity wykaz czasopism polskich.

4. Bibliografia społeczna

Do bezpośrednich zadań Instytutu Bibliograficznego należy dzisiaj dołączyć również rzecz nową, jaką wnosi życie Polskiej Ludowej, tj. bibliografię przystosowaną w sposób szczególniejszy do zaspakajania aktualnych potrzeb różnych dziedzin życia społecznego. Dążeniem współczesnej polityki kulturalnej jest upowszechnić czytelnictwo, oddziaływać za pomocą lektury na wychowanie ideologiczne szerokich rzesz obywateli, wzbudzić przez książkę i pogłębić zainteresowania dla nowych przejawów życia. W tych celach należy wskazać czytelnikom wyborową lekturę, dać im książki najlepsze, ustrzec przed czytaniem dzieł nieodpowiednich. To zadanie spełnia bibliografia *zalecająca*, która obejmuje przewodniki lektury ogólnokształcącej dla bibliotek i poszczególnych czytelników na różnych poziomach, jako też zestawienia bibliograficzne, dotyczące najważniejszych zagadnień budownictwa socjalistycznego, spraw aktualnych itp.

Prace tego rodzaju podejmowane dotychczas sporadycznie przez różne instytucje powinny być skupione w In-

stytucie Bibliograficznym w oparciu o zbiory i cały aparat Biblioteki Narodowej. Instytut Bibl. współpracowałby ściśle z zainteresowanymi centralnymi ośrodkami społecznymi i fachowymi. Z prac już w I. B. przygotowanych można wymienić bibliografię polskiego ruchu robotniczego oraz przewodnik lektury o Polsce i świecie współczesnym.

5. Sieć bibliograficzno-dokumentacyjna

Poza bibliografią o charakterze ogólnym — działalność bibliograficzna w zakresie poszczególnych dziedzin nauki i życia państwowego, kulturalnego, technicznego i gospodarczego skupia się w placówkach specjalnych, z których ma powstać ogólnokrajowa sieć. Współpraca zespołowa dąży do sprawnej obsługi wszystkich dziedzin — przy założeniu, że każda z nich ma jeden centralny ośrodek prac bibliograficznych, a żadna z większych dziedzin nie jest go pozbawiona. Do krajowej sieci powinny wejść: a) ośrodki bibliografii i dokumentacji specjalnej rzeczowej (centralne biblioteki specjalne — ok. 90), b) placówki bibliografii regionalnej (biblioteki regionalne — ok. 15), c) działy informacyjno-bibliograficzne w wielkich bibliotekach ogólnych (ok. 15), d) inne zakłady i instytucje społeczne uprawiające bibliografię (jak Biblioteka KC PZPR, Tow. Przyjaźni Polsko-Radzieckiej, „Czytelnik“ — do 10). Rzeczowo należą tu także pokrewne agendy e) działów specjalnych Biblioteki Narodowej (rękopisów, starych druków, grafiki itd.), gdy wykonują one samodzielnie prace bibliograficzno-badawcze, dotyczące zbiorów danego typu.

W obrębie niektórych grup rzeczowych powstały już organizacje działowe, kierujące pracami placówek oddanych bibliografii piśmiennictwa danego zakresu. Wymienić należy przede wszystkim Główny Instytut Dokumentacji Naukowo-Technicznej, a także Instytut Badań Literackich i Polskie Towarzystwo Historyczne.

Rola Instytutu Bibliograficznego w sieci bibliograficznej ma być centralizująca: on planuje i koordynuje działalność wymienionych zakładów, zbiera wiadomości

o bibliografiach specjalnych (rzeczowych, regionalnych), będących w toku lub zamierzonych, inicjuje takie bibliografie, współpracuje w ich wykonaniu, stara się w pierwszym rzędzie o ogłaszanie bieżących bibliografii poszczególnych dziedzin. Nadto udziela wszelkiej pomocy metodologicznej, dba o uzgodnienie i oszczędne ujednolinitwienie działań. W tej potrzebie wszedł Instytut Bibl. w najściślejszą (rzeczową i osobową) współpracę z Polskim Komitetem Normalizacyjnym, który świeżo utworzył w swym obrębie ogólnopolską Komisję Bibliograficzno-Bibliotekarską.

Na osobną uwagę zasługują stosowane już w szeregu ośrodków metody dokumentacyjne, właściwe także Instytutowi Bibl. Oznaczają one pogłębienie bibliografii (krytyczne wnikanie w treść piśmiennictwa, dopełnianie opisu bibliograficznego sprawozdaniem z zawartości druku) oraz rozszerzenie jej zasięgu (piśmiennictwo zagraniczne, dokumenty inne niż książka).

Obecnie wychodzi w Polsce ok. 60 metodycznie opracowywanych bieżących bibliografii dziedzin specjalnych, ponadto w charakterze materiałów bibliograficznych służą przeglądy książek i czasopism, publikowane z reguły w czasopismach fachowych (kilkanaście z nich wyróżnia się obfitością i układem materiałów) oraz wykazy najnowszych nabytków kilkunastu bibliotek specjalnych. Wszelakie te spisy rejestrują bądź także omawiają treściowo najnowsze piśmiennictwo — polskie lub zagraniczne — oznaczonych dziedzin. Po osiągnięciu zadowalającego stanu bibliografii bieżących przyjdzie czas na zajęcie się retrospektywnymi bibliografiami specjalnymi tych nauk i dyscyplin, które ich jeszcze nie posiadają.

6. Dokumentacja zagadnień książki

W obrębie sieci przypada nadto Instytutowi Bibliograficznemu zadanie szczegółowe: on jest również ośrodkiem bibliografii i dokumentacji specjalnej, jedynym w swoim rodzaju, wyróżniającym się zaś pośród wszystkich tym, że dziedzinę jego zainteresowań wypełnia zagadnienie książki czyli wiedza o dokumentach.

W tym zakresie dba Instytut o gromadzenie różnorodnych materiałów, traktujących o wytwarzaniu, rozpowszechnianiu i użytkowaniu książek, prowadzi centralną bibliotekę księgoznawczą, zbiór katalogów księgarskich i antykwarskich, wycinki prasowe o książce, teki dokumentacyjne z materiałami dotyczącymi instytucji związanych z książką (ich sprawozdania, archiwalia itp.) oraz oddzielnych zagadnień bibliologicznych. Na podstawie zebranych wiadomości tworzy Instytut źródłowe kartoteki, jak centralny katalog druków księgoznawczych posiadanych przez biblioteki krajowe, wykazy współczesnych wydawców i księgarzy polskich itd. Następnie opracowuje I. B. w kartotece alfabetycznej i rzeczowej retrospektywną bibliografię polskiej bibliografii i nauki o książce oraz ogłasza drukiem także bibliografię bieżącą (rok 1948 na ukończeniu). Dalej sporządza sprawozdania z treścią artykułów bibliologicznych czasopism i książek zagranicznych, aby posiadać i użytkować wiadomości o doświadczeniach i osiągnięciach bibliograficznych i dokumentacyjnych w innych krajach, a zwłaszcza w ZSRR. Zestawia stany badań nad zagadnieniami z tej dziedziny. Udostępnia i szerzy wszelkie zebrane wiadomości fachowe. Wreszcie do zadań ośrodka należy pilnowanie udziału Polski w światowym ruchu dokumentacyjnym i w bibliografiach międzynarodowych.

Wytyczonych zadań różnego charakteru nie może Instytut Bibl. wypełnić bez podbudowy samodzielnych studiów badawczych, jakie od poznawania wytworów piśmiennictwa księgoznawczego naturalnym trybem rozwoju przechodzą do rozważań nad przedmiotami, o których to piśmiennictwo mówi. Wyłania się przeto konieczność uprawiania teorii bibliografii i dziedzin pokrewnych. Obejmuje ona takie najpilniejsze zagadnienia: terminologia fachowa, zasady opisu bibliograficznego, typy adnotacji, klasyfikacja piśmiennictwa, słownik tematów katalogu przedmiotowego (na ukończeniu), zagadnienia dokumentacji w Polsce (w związku z I Kongresem Nauki Polskiej), wytwarzanie dokumentów

(kompozycja książki), następnie — systematyka i historia bibliografii, jej nauczanie w szkołach wyższych, rozważanie i uzasadnianie nowych społecznych zadań polskiej służby bibliograficznej itp. Drogami u r z e c z y w i s t n i e n i a celów są: publikowanie osiągniętych wyników, ku czemu jest przeznaczony niniejszy „Biuletyn I. B.“; wzbogacanie piśmiennictwa fachowego wartościowymi przekładami (w robocie są dwie prace radzieckie); księgoznawcza ocena prac nadesłanych do opinii; dalej współdziałanie z Polskim Komitetem Normalizacyjnym, zmierzające do usprawnienia metod i narzędzi naszej pracy; wreszcie — starania o szkolenie kadr bibliografów, układanie programów kursów i ich wykonanie (na osobowo-rzeczowej bazie Instytutu Bibl. oparty był z końcem roku 1949 I Kurs Bibliograficzny Ministerstwa Oświaty, członkowie Instytutu brali też udział w wykładach na I Kursie dla Dokumentalistów w r. 1950). Tak więc podejmowane w I. B. badania teoretyczne nastawione są na u ż y t e k s p o ł e c z n y, wyniki tych badań znajdują bliskie i szybkie ujście w zastosowaniach praktycznych oraz przyczyniają się do krzewienia wiedzy o znaczeniu bibliografii. Nie trzeba dowodzić, że ten dział badawczy zatrudniać musi szereg wytrawnych bibliologów.

7. Poradnictwo bibliograficzne

Zgodnie z zasadą użytkowania społecznego służby bibliograficznej — każdy ośrodek stanowi też placówkę informacji o piśmiennictwie i poradnictwa w pracy z dokumentami oznaczonej dziedziny. Załatwia więc kwerendy (ustne lub pisemne) osób i instytucji, w kraju i za granicą, sporządza zestawienia dzieł i utworów na zgłoszone tematy. Do przeszłości należy już okres, w którym bibliografia była biernym inwentarzem pozycji. Dzisiaj, uzbrojona w metody wnikania w treść i jej krytyki, zajmuje ona p o s t a w ę c z y n n ą w o b e c z a g a d n i e ń ż y c i a państwowego i społecznego, współdziała w ich rozwiązywaniu, przygotowując w sensie dokumentacji wstępne wyjaśnienia problemów technicznych i gospodarczych, stając się drogowskazem działalności społeczno-oświatowej na odcinku książki.

W kręgu placówek informacyjnych specjalnych zajmuje Instytut Bibl. stanowisko centralne. Tu zbiegają się i rozpoczynają kwerendy na wszelkie tematy. Instytut współpracuje i w tym względzie z ośrodkami, w razie potrzeby kieruje do nich zapytania szczególne, a sam wykonuje nadto poradnictwo w zakresie metodyki dokumentacji bibliografii, pracy umysłowej z książką i bibliotekarstwa. Jest w tym celu zaopatrzony w potrzebne pomoce i materiały pokazowe, a zaplecze prac jego stanowią zbiory ogólne i urządzenia Biblioteki Narodowej, jak działająca już Stacja Mikrofilmowa, zamierzone katalogi centralne ogólnego piśmiennictwa innych bibliotek itd.

8. Planowanie i kadry

Praca zespołowa polskiej służby bibliograficznej musi być oparta na planowaniu. Zamiast dotychczasowych planów indywidualnych różnych zakładów należy zastosować metodę planowania scentralizowanego. Na podstawie zgłoszeń poszczególnych ośrodków w sieci przypadnie Instytutowi Bibl., jako centrali, opracowanie planu w s z e c h s t r o n n e g o. Trzeba w nim uwzględnić wartość i hierarchię z a d a ń, kolejność potrzeb oraz niezbędne dla osiągnięcia celów ś r o d k i dyspozycyjne: osobowe, pieniężne, lokalowe. E l e m e n t a m i o b l i c z e ń w planowaniu stają się jakość i ilość odrębnych działań, składających się na pracę bibliograficzną, a więc: zasięg i dostępność materiałów w doborze piśmiennictwa, liczba opisywanych pozycji, poznawanie ich treści, jakość opisu (alfabetyczny, rzeczowy, adnotowany), jakość układu i spisów pomocniczych, sposób publikacji spisu, a wreszcie — czas pracy, wysnuty z ustalonych jej norm.

Szczególnie ważną jest w planowaniu sprawa k a d r pracowników bibliograficznych i dokumentacyjnych, potrzebnych do wykonania zarysowanych zadań polskiej służby bibliograficznej — w centrali i we wszystkich instytucjach włączonych do sieci. Pod względem t y p u p r a c y na cały zespół osobowy składają się: a) samodzielni bibliografowie, na poziomie naukowym, wykształ-

ceni w metodach bibliograficznych oraz w jednej z dziedzin specjalnych (taką dziedziną jest również — a mianowicie w pracach Instytutu Bibl. — nauka o książce), b) sprawozdawcy rzeczowi, na poziomie naukowym, wykształceni w dziedzinie specjalnej, bez umiejętności bibliograficznych, c) współpracownicy techniczni (pomocnicy bibliografów), wyszkoleni w technice bibliograficznej, bez wykształcenia w dziedzinach specjalnych.

Licząc prowizorycznie, polska służba bibliograficzna potrzebuje minimalnie i bezzwłocznie ponad 300 bibliografów i pomocników — poza sprawozdawcami, a mianowicie 120 bibliografów i 180 pomocników. W każdej z tych grup czynnych jest obecnie w przybliżeniu do 50 osób, razem 100. Trzeba zatem w najbliższym roku p r z e s z k o l i ć 70 bibliografów (3 kursy wyższe) i 130 współpracowników technicznych (4 kursy średnie).

9. O r g a n i z a c j a I n s t y t u t u B i b l i o g r a f i c z n e g o

Podany opis celów polskiej służby bibliograficznej oraz projekt jej ustroju zakończymy wnikliwszym spojrzeniem na tę placówkę, która staje się centralą ogólnokrajowej sieci. Kto śledzi bieżące piśmiennictwo bibliograficzne i dokumentacyjne, jest świadom, jak w Polsce Ludowej dojrzejewają rozważania i zamierzenia w tym zakresie i jak się faktycznie wzmaga ruch, ogarniający coraz więcej dziedzin i ośrodków. Ujęcie całości tych poczynań, zebranie wszystkiego w jedno ognisko — zależy od tego, w jakim stopniu zdolna jest do działania placówka centralna, tzn. Instytut Bibliograficzny przy Bibliotece Narodowej.

Przypomnijmy krótko wyróżnione w niniejszym przedstawieniu rzeczowo odrębne jego zadania i działania. A zatem: bibliografia bieżąca wydawnictw samoistnych, bibliografia retrospektywna, bibliografia wartości czasopism, aktualna bibliografia społeczna, współpraca nad bibliografiami specjalnymi w sieci ośrodków, dokumentacja zagadnień książki, teoria bibliografii, informatorium bibliograficzne, na koniec sprawy drukarsko-wydawnicze. Według tych zakresów pracy powinna

być w przyszłości rozbudowana organizacja wewnętrzna Instytutu. W dzisiejszych warunkach i możliwościach, w pierwszym stadium po dokonanej w r. 1949/50 reorganizacji, pracuje Instytut Bibl. pod jednolitym kierownictwem w czterech następujących działach:

1. Dział Bibliografii Bieżącej Ogólnej („Przewodnik Bibliograficzny“),
2. Dział Bibliografii Bieżącej Specjalnej (tu „Bibliografia Zawartości Czasopism“),
3. Dział Bibliografii Retrospektywnej,
4. Dział Teorii Bibliografii (włącznie z dokumentacją książki).

W początkowym okresie swej działalności posiada Instytut niewielki jeszcze zespół pracowników, nie wystarczający do pełnego rozwinięcia wszystkich nakreślonych tu i uzasadnionych agend, mimo iż wykonanie niektórych prac powierza osobom z zewnątrz. Najpilniejszą tedy potrzebą Instytutu okazuje się w tej chwili wydane powiększenie liczby pracowników, a potem dalszy jej wzrost w latach następnych. W obecnych warunkach Instytut kontynuuje i ulepsza prowadzone prace ciągłe, wykańcza zaczęte prace jednorazowe, dopełnia zaległości w bibliografiach z okresów powojennych. Realne zaplanowanie nowych, szerzej zakrojonych, prac zawisło od uzyskania niezbędnych etatów osobowych, wyszkolonych pracowników, oraz funduszy i stosownego pomieszczenia.

Gdy to nastąpi, Instytut Bibliograficzny będzie zdolny podjąć wykonanie pełnego planu polskiej służby bibliograficzno-dokumentacyjnej, zgodnie z przypadającymi mu zadaniami, których jest dokładnie świadom. W planie tym, ujmując syntetycznie, wysuwają się dzisiaj na czoło aktualne prace szczególnej wagi społecznej oraz kontynuacja prac bieżących (zbieraczych, opisowych, informacyjnych). Następnie — ważna jest dla przyszłości organizacja i współpraca ogólnokrajowej sieci bibliografii i dokumentacji specjalnej, kształcona metodycznie przez stosowanie wyników badań teoretycznych, przez poradnictwo i szkolenie kadr. Wreszcie bibliografia retrospektywna — dokumentuje ciągłość piśmienniczej kultury polskiej.

WYDAWNICTWA INSTYTUTU BIBLIOGRAFICZNEGO
PRZY BIBLIOTECIE NARODOWEJ
OD ROKU 1945

Przewodnik Bibliograficzny

1946 — nry 1/3, 10, 11 i 12 1948 — nry 1—52
1947 — nry 4—28 1949 — nry 1—52
1950 — nry 1 nast.

Indeks alfabetyczny do Przew. Bibl. za r. 1948 — w druku

Bibliografia Zawartości Czasopism [powiel.]

[R. I] t. 1: za lipiec 1947
t. 2: za sierpień—grudzień 1947
R. II, t. 1: cz. 1—2 za styczeń — czerwiec 1948
t. 2: za lipiec — grudzień 1948 — w opracowaniu

Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce za rok 1948 — w oprac.

Indeks alfabetyczny „Dodatków“ Bibliografii Polskiej < cz. III —
stul. XV—XVIII > Karola Estreichera. Zest. M. Dembowska.
Wyd. 2 sprawdz. i popraw. Warszawa 1950 [powiel.]

Komunikaty I. B. r. 1950 [powiel.] 1: Sprawozdania z zawartości
zagranicznych czasopism bibliologicznych; 2: Terminologia
księgoznawcza [utworzenie komisji]; 3: Centralny katalog
księgoznawstwa.

WYDAWNICTWA PAŃSTWOWEGO INSTYTUTU KSIĄŻKI
NA SKŁADZIE W BIBLIOTECIE NARODOWEJ

Bibliografia Bibliografii i Nauki o Książce za rok 1947.

Biuletyn t. 1—2: 1947—1949.

Świerkowski Ksawery: Dziesięć wieków książki. Chronologia. Łódź
1949.

Adres wydawnictwa:

Biblioteka Narodowa—Instytut Bibliograficzny. Warszawa, ul. Rakowiecka 6

B-1-120243 Drukarnia Naukowa TNW pod zarządem PZWS. W-wa, Śniadeckich 8. Zam. 737
Nakład 2.000 egz. Papier dzielowy zeberkowy kl. V, 61×86, 80 gr.

Cena 50 zł.